

АГІОГРАФІЧНІ СЮЖЕТИ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Творчості Тараса Шевченка завжди приділялась пильна увага дослідників. Ще за життя поета існувала думка про релігійне підгрунття його творчого доробку. Сьогодні можна говорити про досить ґрунтовну наукову базу питання щодо звернення Т. Шевченка до релігійного матеріалу, яке, як доводять українські вчені, часто закорінене саме в агіографічній літературі [2, 3, 4, 5, 6, 12, 14]. Історики літератури вже звернули увагу на те, що сюжети агіографічної прози з притаманними для них мотивами присутні як в поетичному, так і в прозовому доробку Шевченка. Проте цікаво було б простежити, як саме вони трансформуються у творах Шевченка, зважаючи на особливості його світогляду.

Для житійної літератури притаманна лінійна організація подій, яка будується за принципом поєднання епізодів, що часто спостерігається в сучасній автобіографічній і біографічній прозі [4, с. 452]. Агіографічні тексти характеризуються стабільним, традиційним сюжетом, у якому логіка подій підпорядкована певному канону. Як зазначає С. Росовецький, «відгомонів конкретних агіографічних сюжетів у словесній творчості Шевченка небагато» [6, с. 338]. До тих сюжетів, в основу яких покладено агіографічний матеріал, він відносить такі: 1) поему «Марія» (1859), яка, на думку вченого, є певною реплікою того «життя» Богородиці, що є в Євангелії, хоч поема й починається не з народження головної героїні, як в перекладному житії Єпифанія; 2) повість «Близнецы», де в листі Степана Мартиновича до оповідача відтворено початок оповіді «Києво-Печерського патерика» про св. Мойсея Угрина; 3) поема «Неофіти» (1857), основою сюжету якої стала християнська агіографія часів Римської імперії. Її події відбуваються на тлі апостольської праці св. Петра в Римі. Проповідь апостола Петра наводить до віри Алкіда з товаришами, згадується також розп'яття Петра. Автор вважає, що джерелом деяких відомостей могли стати лише житійні та церковно-історичні книги. На підтвердження своїх слів він зазначає, що хронологічні межі подій у поемі визначають неодноразові згадки про імператорів Нерона (54–68 рр.) та Декія (249–251 рр.) [6, с. 35]. С. Росовецький висловлює гадку, що в поемі простежується послідовне відтворення основних розповідних «вузлів» класичного мартирія: народження в язичницькій родині, навернення в християнство, полишення рідного дому, арешт, духовне піднесення й самовиявлення під час ув'язнення, страта, навернення до християнства язичників – свідків тортур і страти святого. Автор статті зауважує, що Шевченко в цій поемі мав за ідею поставити у центр не самого Алкіда, а його матір [6, с. 338]. Продовжуючи міркування вченого, очевидно варто зазначити, що, зображуючи матір Алкіда, поет наділяє її всіма рисами матері,

притаманними Богоматері у відповідних барокових творах. Маємо на увазі і численні акафісти, і п'яточисленні молитви Дмитра Туптала, де страждання Богоматері називаються її «болізнями». Відповідно до барокових творів Шевченко, осягаючи всю глибину страждання матері Алкіда, описує її страждання з такою ж глибиною співчування, сили її страждань та переповнюючого серце болю, як і в барокових творах.

Слід сказати, що вся поема «Неофіти» має барокові корені. По-перше, вона має суто барокові образи, такі, як образ Христа; у контекст поеми включено й інтерпретовано поетом євангельську розповідь про народження Ісуса Христа та його розп'яття:

Той назорей, той Син єдиний
 Богом ізбранної Марії...
 Його, святого, мордували,
 Во узи кували.
 І главу Його честную
 Терном увінчали
 І вивели з злодіями
 На Голгофу-гору...» [15, с. 245], –

а відповідно, і про життя Богоматері; у поемі паралельно з образом Христа є образ Божої Матері, яку Шевченко називає не інакше як «Балагословенная в женах, Святая праведная Мати» [15, с. 245], що є прямим віддзеркаленням літературних барокових джерел, зокрема, акафістів, молитов, житій святих.

Також у поемі згадуються катакомби, де молились перші християни, що теж вказує на зв'язок поеми з бароковою агіографією. Так, у «Книзі житій святих» Дмитра Туптала є чимало оповідань, присвячених першим християнам, де написано, що вони терпіли гоніння під часи правління згаданих Шевченком імператорів Нерона та Декія (Деоклітіана) й мусили ховатися в катакомбах. Також певне місце посідає в бароковій літературі опис язичницького поклоніння богам. Відтак, можемо припустити, що барокові корені мають і Шевченкові згадки про богиню Венеру, котрій молилась мати Алкіда, коли ще не була навернена у християнство.

Поезія «Царі» (1847) теж має барокове підґрунтя. За своєю ідейною настановою цикл «Царі» продовжує започатковану в «Неофітах» тему викривання форми правління російського уряду. Так, наслідуючи бароковий стиль, Шевченко на біблійному матеріалі відтворює всі основні етапи життя царя Давида. Відомості про царя Давида, про Вірсавію, його дочку Фамар і сина Авессалома Шевченко передає за Другою книгою Самуїла (Гл. 13 В. 1–19), а епізод із суннамітянкою Авісагою («Самантянина») переповідає за Першою книгою Царів (Гл. 1 В. 1–4). [15, с. 602]. За джерело таких рядків поезії «Царі»: «... мужню жінку взяв за себе, тепер от бачите ж святі сидять у нас на небі», очевидно, послужило «Житіє царя Давида», де він зображений як язичник та сластолюбець, а пізніше говорить про його святість. Про

безпосередній вплив саме житійної літератури на цей Шевченків твір свідчить текст «Житія праведного царя Давида», де розповідається, що він справді у дитинстві випасав стада: «Когда Давид достиг отроческого возраста, отец поручил ему пасти стада» [15, с. 726]. Шевченко, не називаючи, якого саме святого він згадує, говорить: “дружню жінку взяв до себе”. Що це був саме цар Давид, можна зрозуміти з такої розповіді в житії: “...однажды, гуляючи на кровлі свого двора, он увидал на соседнем дворе купающуюся красивую женщину, то не захотіл подавить в собі преступной страсти, а приказал привести женщину к себе. Женщина эта, по имени Вирсавия, была женою одного из военачальников Давида – Урии, бывшего в то время в походе, и сдѣлалась от царя беременною. Узнав об этом, Давид сначала пытался скрыть свой грѣх от мужа, для чего и прислал его к жені в Иерусалим; но когда это не удалось, приказал своему главнокомандующему поставить Урию в наиболее опасное мѣсто. Урия был убит в сраженіи, а Вирсавия сдѣлалась женою Давида и родила ему сына. И было это дѣло, которое сдѣлал Давид, зло в очах Господа. Для обличенія царя пришел к нему пророк Нафан, который сказал Давиду Именем Господним: «Зачем ты пренебрег слово Господа, сдѣлал злое пред очами Его? Итак, не отступит меч от дома твоего во віки за то, что ты пренебрег Меня и взял жену Урии» [11, с. 739].

Саме ці події Шевченко відтворив у поезії «Царі». Про безпосередній вплив житійної літератури на написання цього твору говорив С. Росовецький. Він зазначив, що хоч Шевченко й називає царя Давида “святий пророк і цар” саркастично, проте визнає його святість і позначає свій цикл перекладів-переспівів псалмів його ім’ям, відтворює пошанування його персонажами повісті «Наймичка» як «пророка», устами оповідача повісті «Несчастный» відзначає «божественную мелодию и восторженный лиризм» його псалмів, цитує їх у листах, тощо. Словом, образ царя Давида в Шевченкових творах амбівалентний [6, с. 328].

У IV частині циклу «Царі» Шевченко переповідає вже історію перших слов’янських правителів, князя полоцького Рогволода та його доньки Рогніди, у цьому ж циклі згадуються язичницькі боги Лель і Ладо [15, с. 85–86]. Життєпис слов’янських князів Шевченко міг прочитати в літописі одного з найвідоміших барокових авторів – архімандрита Інокентія Гізеля «Синописис», де подано переказ подій слов’янської історії, не приховуючи того, що Володимир до того, як прийняв християнство, був запеклим язичником, примушував людей поклонятися язичницьким богам, змушував підтримувати горіння вогню перед язичницьким капищем [1, с. 421]. Саме такі подробиці й описує Шевченко в розділі IV циклу «Царі», присвяченому слов’янським правителям на рубежі навернення слов’ян у християнство.

Для пізніх творів Шевченка притаманна глибока пройнятість релігійним світосприйняттям. Барокове підґрунтя мають його, на перший погляд, дуже прості оповідання. Усе, що Шевченко чув у дитинстві від батька, а пізніше сам читав чи чув відповідний матеріал у народній обробці, вилилось у сюжети й

мотиви його творчості.

Найкраща, за відгуками критиків повість «Наймичка» (1852–1853) майже вся має у своїй основі зразки жанру агіографічної повісті. В основу сюжету Шевченко поклав свою найулюбленішу тему «матері-покритики». Але в період своєї зрілої творчості, відповідно зі зміною у світогляді Шевченка, відбуваються зміни і в характері головної героїні – це вже не мати, яка мусить гинути від обставин суспільного оточення, як у поемі «Катерина», а мати, яка йде на жертву, відмовляється від щастя називатися матір'ю заради щастя своєї дитини. Цей мотив самопожертви теж має барокові джерела. Досить лише пригадати образ Богоматері, оспіваний у молитвах, акафістах та прозових творах, присвячених Богоматері. У літературі бароко образ Богоматері оспівується як образ жінки, яка жертвує всім заради спасіння людства. Її приклад наслідували апостоли та святі, що теж стало темою для численних барокових книжних зразків.

Що стосується безпосередньо сюжету повісті, то він дуже схожий із сюжетом «Життя про Костянтина та його матір Єлену» Дмитра Ростовського [13, с. 99]. Слід сказати, що текст «Життя равноапостольных Константина и Елены» [7, с. 607–639] містить лише ті подробиці життя, які стосуються їхніх подвигів на шляху служіння християнству. Отже, І. Франко вказував на ту легенду «Про Костянтина та його матір Єлену», котра була перероблена Дмитром Ростовським. На думку Франка, Дмитро Ростовський використав у своїй переробці також пісні “про чудесного хлопця – основателя Константинополя, казки про Марка Багатого, Палія-безбатченка, Попелюха тощо.

Важко сказати, яке саме джерело послужило основою для написання Шевченком повісті «Наймичка», але, безумовно, ця повість спирається на якийсь із вищезазначених творів. По-перше, так судити ми можемо, враховуючи деякі спільні риси згадуваної І. Франком легенди «Про Костянтина та його матір Єлену» й Шевченкової повісті. По-друге, «Наймичка» написана за житійною фабулою. У житійному оповіданні спочатку йде мова про Єлену, матір майбутнього Костянтина, котра народила сина від цезаря, а в шевченківській повісті – про життя Лукії. Надалі вже йдеться про хлопчика Константина, а в Шевченка про Марка. Між іншим, у казках про Костянтина, котрі були широко відомі в слов'янських народів, цього хлопця, майбутнього імператора Костянтина, звали Марком багатим. Тим часом у повісті Шевченка наполегливо підкреслюється заможність Марка в його прийомній сім'ї.

Чимало спільного є й у способі життя Єлени та Лукії: так, Єлена, бачачи себе згн'явленою цезарем, більше не повертається додому, а знаходить собі в Римі християнську сім'ю й лишається там жити, Лукія, щоправда, вже після народження сина, теж йде жити в християнську сім'ю, де її дуже люблять і поважають. Єлена в житійному оповіданні Дмитра Ростовського живе довге життя в потаємності й бідності, а потім настає пізнання сина з матір'ю, а опісля і з батьком. Лукія теж наприкінці повісті відкриває таємницю, що вона мати

Марка, і зустріч Марка з його батьком теж відбувається. Єлена все життя приховує подарунки від цесаря й живе оддалік від нього, бо вона приховує, що її син незаконнонароджений. Шевченко теж зображує батька Марка, який теж намагається робити Лукії подарунки. Лукія, так само як і Єлена, все життя страждає від того, що вона не може сказати синові, що вона його мати із-за того, що це може зашкодити його долі. Характери цих двох жінок дуже схожі: Єлена, жінка із сильною волею, збезчещена, не втрачає сили волі й вирішує жити далі в чистоті й ціле своє життя присвятити вихованню сина. Такі самі наміри притаманні й Шевченковій Лукії. Єлена, за словами Франка, є взірцем терпеливості, покори та лагідності [13, с. 99]. Такі самі риси характеру притаманні й Лукії [16, с. 57–121]. Крім того, вся повість має повчальний характер – проповідування способу життя, зразок якого намагалися відтворити барокові автори у своїх численних книгах. Це і молитва, і дотримання постів, і святкування релігійних свят, читання святих книг, шанування духовенства тощо. Саме ці зразки християнського способу життя, такого, який був розповсюджений на Україні серед простих людей, і відтворив Шевченко в повісті «Наймичка». Ще одна обставина на доказ того, що повість написана не без впливу агіографічної літератури, – присутній мотив “винності лукавого у гріхах” (про це писали С. Росовецький та І. Ісіченко).

Деякі барокові запозичення має і поема Шевченка «Катерина». По-перше, вона має повчальний характер, бо починається зі вступу “кохайтеся, чорнобриві, / Та не з москалями...”, та присвяти (Василію Андрійовичу Жуковському), що само по собі характерно для стилю барокових творів. Для твору характерний такий стилістичний прийом, як градація, який теж набув широкого вжитку в бароко [11, с. 94]. За спостереженнями вчених, сюжет, за яким написана поема «Катерина», був широко розповсюджений у світовій літературі. Серед творів, які читав Шевченко і які могли позначитися на темі поеми, називають «Бедную Лиза» М. Карамзіна, «Эду» Є. Баратинського, не кажучи вже про безпосередній зв'язок поеми з повістю Г. Квітки-Основ'яненка «Сердешна Оксана» [14, с. 614–616]. Отже, деякі моменти в поемі Шевченко відтворив саме так, як вони подані у вищезазначених літературних джерелах. Та найбільш напружений епізод поеми – зустріч Катерини з її коханцем-чужинцем – Шевченко подає при використанні контекстуального запозичення із житійної літератури, а саме зі «Страданія святих мучеников Гурія, Самона и Авива» [10, с. 413–431]. До того ж, обидві героїні мають схожі обставини у своїх нещастях: Євфимія, про котру йде мова в житійному оповіданні, була обманута чужоземцем-готом, примушена прийняти незаконний шлюб, відвезена готом до його рідної країни, де стала рабинею його жінки. Після того, як вона народжує дитину, його жінка впізнає в цій дитині свого чоловіка і ще більше ненавидить Євфимію [10, с. 427]. Шевченкова Катерина зазнає нещастя за схожих обставин: вона довіряється москалеві, вірить у їхній майбутній чесний шлюб, теж на чужині (у Московщині) народжує сина. І так само, як і в житійному оповіданні «Страданіє святих мучеников Гурія, Самона и Авива»,

жінка її коханця-чужинця впізнає дитину й відштовхує її. Катерина промовляє до нього слова, котрі промовляє і Євфимія із житійного оповідання: “Іване! / І ти мене покидаєш? / А ти ж присягався! / ...За що ж, кажи мій голубе? / Кому хоч оддати / Свою Катрю, що для тебе / В садочок ходила, / Свою Катрю, що для тебе / Сина породила? / Мій батечку, мій братику! / Хоч ти не цурайся! / Наймичкою тобі стану... / З другою кохайся...” [14, с. 109], – тобто теж пропонує йому стати рабиною його жінки. Отже, хоч Шевченко й не відтворює безпосередньо житійного сюжету, проте опис найбільш напружених подій у житті Катерини подає, використовуючи елементи житійного оповідання.

Зв’язок повісті Шевченка «Варнак» із житійною літературою не підлягає сумніву. С. Росовецький припускає, що присутній у сюжеті повісті мотив раптового розкаяння жорстокого розбійника міг потрапити до Шевченка, як з усної легенди, так і з агіографії, і доводить, що джерелом тут є «Житіє преподобного Давида». Варнак, як і святий Давид, у миру був атаманом, а не рядовим розбійником. Крім того, у тексті поеми (“Одурів я, тяжко стало / У вертепах жити”) вжито церковнослов’янське слово “вертеп” у значенні “байрак” [6, с. 342]. Ще одна обставина, котра говорить про барокові агіографічні джерела поеми «Варнак», – те, що в сюжеті повісті присутні такі мотиви як «скоєння гріха», «розкаяння» та «покута».

Чимало спільного є в сюжеті цієї повісті з житієм преподобного Мойсея Угурина [8, с. 489–498]. В основу сюжету цього житія покладено мотив покаяння “разбойника по имени Моисей, родом угрина, который по причине убийства, совершенного им, был прогнан и присоединился к разбойникам. Сии же последние, видя, что Моисей силен и обладает суровым характером, избрали его своим атаманом. Сие повествуется о святом Моисее ради того, чтобы было видно его исправление и чтобы было известно, каким образом Моисей от такой дурной жизни пришел к раскаянию и богоугождению; ибо грехи святых (раніе бывшіє) не утаиваются – ради прославления милосердія Божія, которое отділяет честное от недостойнаго и из грішников творит праведников” [8, с. 488]. Цей розбійник разом із товаришами чинив багато пограбувань, кровопролить, усі боялись його через це: «Долгое время Моисей проводил жизнь в таких гріховных ділах; но однажды случайно он пришел в сознание, ибо Бог умилился над ним и призвал его к покаянию, так как Препоблагій и Человіколюбивый Владыка не ищет погибели грішников, но ожидает их обращения ко спасению. Сей грішник умилился сердцем, раскаялся в своих злодіяніях, оставил разбой и своих товарищей, пошел в пустынный монастырь и предал себя в повинование и послушание ігумену и братіям, боліє же всего – Самому Богу; Моисей пролил много слез, и днем и ночью каюсь о содіянных раніє гріхах своих, всі, поручаемыя ему работы и послушанія, он исполнял неліностно и был славным иноком” [8, с. 489].

Пишучи повість «Варнак», Шевченко мав намір досягти тієї ж мети, якої намагались досягти барокові автори, а саме – виховної. Починаючи свою повість, Шевченко зазначає, що хоче “написать нравоописательно-

исторический роман” [16, с. 121], – що відповідає вимогам творів барокових авторів.

Початок повісті нагадує початок одного із житій у формі опису життя людини, причому головного героя повісті змальовано саме в дусі зображення героїв житійних оповідань. Перед нами “старик совершенно седой, но еще довольно свежего вида и необыкновенно выразительной и благородной физиономии”. Шевченко навмисно зображує його як святого, вказуючи на його величезний ріст, густу довгу хвилясту бороду, таке ж саме біле довге волосся, та кажучи, що він “мог бы быть прекрасной моделью для Мойсея-Боговидца...” [16, с. 122].

Далі мова заходить про те, що цей старий є колишнім каторжником. Але Шевченко змальовує образ “почтенного мужа”, “почтенного старца, что снимал со свечей перед образами”, бо шляхом постійного покаяння та молитви він набув образу “старика такой почтенной и благородной наружности, что невольно снимешь шапку и поклонисься ему” [16, с. 122]. Далі герой повісті розповідає про своє гріховне минуле й про переміну в ньому, котра відбулася також несподівано, згідно з промислом Божим, як і і Мойсея Угриня, бо ні в тексті Дмитра Туптала, ні в тексті Шевченка не йдеться про те, що саме послужило причиною такої душевної переміни.

Тотожність цих двох сюжетів полягає також в описі виконання послухання Мойсея в монастирі та героя повісті «Варнак», котрий майже весь час проводить у церкві, виконує обов’язки причетника, має славу найдобрішої людини та багато цнот, за які його обрано церковним старостою [16, с. 123]. У житійному оповіданні про Мойсея Угриня є такий епізод: “Спустя время Моисей ушел в отшельническую келію; жил один, помышляя о Боге и очищая теплым поканієм свои беззаконія, совершенныя прежде. Когда Моисей проводил такую покайную жизнь, на него, находвшагося в келіи, напали четыре разбойника, не знавшіе, что то был Моисей”. Мойсей же нічого не зашкодив їм і відніс їх на своїх плечах до монастиря, розв’язав їх та відпустив на свободу. У повісті «Варнак» є дещо схоже: варнак розповідає про те, як він схотів залишити свої прокляте ремесло й був згоден стати навіть каторжником, аби тільки очистити свою брудну совість. І ось, переповнений такими намірами, він зустрічає свого найлютішого ворога, графа Болеслава, і в ту хвилину, коли він міг помститися йому, він його рятує і відпускає на волю, тобто чинить так само, як і Мойсей Угрин [16, с. 143]. І закінчується повість мотивом покаяння – варнак кається у своєму гріху, причому Шевченко зображує його каяття відмінно від канонічного – він іде каятися не до монастиря, як раніше збирався, а кається перед всіма людьми, тобто йде до губернатора. Проте таке каяття в Шевченковій інтерпретації мотиву канонічного покаяння не заперечує ідею, розповсюджену в бароковій літературі, – милості Бога: “Меня судили как убийцу и осудили милостиво и человеколюбиво” [16, с. 151].

Тим часом в основі сюжету поеми «Москалева криниця» лежить ідея всепрощення, яка є однією зі складових багатьох барокових сюжетів. Цей

сюжет розкрито в безлічі барокових агіографічних оповідань з метою повчання християнській моралі, в основі якої лежить ідея наслідування Христа, а в бароковій літературі наводяться приклади із життя звичайних людей, котрі своїми добрими справами, шляхом прощення своїх ворогів наслідували Христа. Саме такими рисами Шевченко, за словами Л. Плюща, наділяє головного персонажа поеми Максима, чие життя зображено як життя “стражденика-мученика” і який своєю невинною смертю переборює гріховність свого вбивці [5, с. 186]. Таким чином, Максим, на думку Л. Плюща, постає в поемі “хриstopодібною постаттю”. Шевченко досягає своєї мети – зображення людини з високими моральними нормами поведінки [3, с. 297], – беручи за основу відомий біблійний сюжет про праведного Йова. У бароковій же літературі цей сюжет відтворено в «Житті великомученика Євстафія Плакиды, его супруги и чад» Дмитра Ростовського [9, с. 362–383]. Про те, що за основу поеми «Москалева криниця» взято агіографічний матеріал, свідчить, по-перше те, що в поемі наскрізними є два барокові мотиви – наслідування Христа й покаяння. По-друге, події розгортаються майже в такій самій послідовності, як і в «Житті великомученика Євстафія Плакиды»: “Спустя немного времени, попушением Божиим, постигли дом Євстафія болізни и смерть. Розболілись всі домочадцы... вскоре славный и богатый воевода стал почти нищим. Євстафій, однако, нимало не опечалился этим и не впал в безутішную скорбь: среди всіх этих испытаній он ни в чем не погрешил пред Богом и, благодаря Его, говорил, как Іов: “...Буди имя Господне благословено во віки” [9, с. 367]. Події в житті головного героя Шевченкової поеми розгортаються за подібною схемою: Максим втрачає хату, потім дружину, іде до московського війська, звідки повертається покаліченим [15, с. 239], але й після таких випробувань він з іще більшою ревністю служить Богові й людям: “А Максимові кривому / Нічого не водить... / Прибереться у неділю / Та й пошкандибає / У храм Божий / На криласі / Стане, та й співає з дяком-таки, та возьме / Та ще й прочитає / Апостола серед церкви” [15, с. 239–242]. Водночас із служінням Богу він робить добре діло для людей – копає криницю: “Щоб заходили з криниці / Люде воду пити / Та за того, що викопав, / Богу помолитись” [15, с. 242].

Як бачимо, недостатня вивченість звернення Т.Шевченка до агіографічного матеріалу приховує можливості для точнішого опису літератури, з якою був знайомий письменник для більш точнішого джерелознавчого й текстологічного дослідження його творів. Проте, слід сказати, що Т.Шевченко в основу своїх творів поклав не так багато сюжетів з агіографії, які, в свою чергу, набули своєрідної авторської інтерпретації. В значно більшій мірі в творчості письменника є тем (мотивів), які є найпоширенішими в агіографічній літературі.

Література

1. Гізель І. Синопис / Іннокентий Гизель // Келейный летописец святителя Димитрия Ростовского с прибавлением его жития, чудес, избранных творений и Киевского Синописа архимандрита Иннокентия Гизеля. – Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 2007. – С. 401-501.
2. Ісіченко І., Яковина О. Християнська агіографія у творах Тараса Шевченка / І. Ісіченко, О. Яковина // Слово і Час. – 2003. – № 3. – С. 29–35.
3. Історія української літератури: У 2 т. – К.: Наукова думка, 1987. – Т. 1.
4. Літературознавча енциклопедія / Автор-укладач Ю. І. Ковалів. – К.: Академія, 2007. – Т. 1.
5. Плющ Л. Екзод Тараса Шевченка. Навколо «Москалевої криниці». Дванадцять статтів / Л. Плющ. – Едмонтон: Канадський Інститут Українських Студій, 1986.
6. Росовецький С. Агіографія християнська в літературній творчості Шевченка / С. Росовецький // Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка. – К.: Наукова думка, 2008. – С. 321–342.
7. Ростовский Д. Житіє святого равноапостольнаго царя Константина и святой матери его Елены / Дмитрий Ростовский // Житія святих на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Димитрія Ростовского с дополненіями, объяснительными примечаніями и изображеніями святих. – К., 2006. – Кн. 5. – С. 607–639.
8. Ростовский Д. «Житіє преподобного отца нашего Моисея Мурина», книга двенадцатая (август), с. 488-498.
9. Ростовский Д. Житіє преподобного отца нашего Моисея Угриня / Дмитрий Ростовский // Житія святих на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Димитрія Ростовского с дополненіями, объяснительными примечаніями и изображеніями святих. – К., 2006. – Кн. 12. – С. 488–498.
10. Ростовский Д. Житіє влмч. Євстафія Плакиды, его супруги и чад / Дмитрий Ростовский // Житія святих на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Димитрія Ростовского с дополненіями, объяснительными примечаніями и изображеніями святих. – К., 2006. – Кн. 9. – С. 363–383.
11. Ростовский Д. Страданіє мучеников Гурія, Самона и Авива / Дмитрий Ростовский // Житія святих на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Димитрія Ростовского с дополненіями, объяснительными примечаніями и изображеніями святих. – К., 2006. – Кн. 3. – С. 412–432.
12. Ростовский Д. Житіє праведного царя Давида / Дмитрий Ростовский // Житія святих на русском языке изложенные по руководству Четых-Миней св. Димитрія Ростовского с дополненіями, объяснительными примечаніями и изображеніями святих. – К., 2006. – Кн. 4. – С. 725–746.

13. Ушкалов Л. Бароко та творчість Шевченка / Л. Ушкалов // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 1999. – №1. – С. 51–55.
14. Франко І. Святий Климент у Корсуні. Причинок до історії старохристиянської легенди / І. Франко // Зібрання творів: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1981. – Т. 34: Літературно-критичні праці (1902–1905). – С. 95–102.
15. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / Тарас Шевченко. – К.: Наукова думка, 2001. – Т. 1: Поезія 1837–1847.
16. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / Тарас Шевченко. – К.: Наукова думка, 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861.
17. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. / Тарас Шевченко. – К.: Наукова думка, 2003. – Т. 3: Драматичні твори. Повісті.

Анотація

О. В. Кулікова. Агіографічні сюжети у творчому доробку Тараса Шевченка.

Дана стаття присвячена висвітленню питання зверненню Т.Шевченка до агіографічних сюжетів. Показано, що сюжети і мотиви видатних творів Т.Шевченка споріднені з сюжетами агіографічних творів.

Ключові слова: бароко, сюжет, мотив, агіографічні твори, агіографічні джерела, вплив на творчість.

Аннотация

О. В. Куликова. Агиографические сюжеты в творческом наследии Тараса Шевченко.

Статья посвящена освещению вопроса обращения Т.Шевченка к агиографическим сюжетам. Показано, что сюжеты и мотивы знаменитых произведений Т.Шевченка взаимосвязаны с сюжетами агиографических произведений.

Ключевые слова: барокко, сюжет, мотив, агиографические произведения, агиографические источники, влияние на творчество.

Summary

O. V. Kulikova. The use of hagiographic plots by Taras Shevchenko is considered in the article. It has been shown that the plots and motives of the outstanding T. Shevchenko's works are closely interrelated with the plots of hagiographics.

Key words: baroque, plot, motive, hagiographic work, hagiographic source, creative work influence.